

ITINERARIS ROMANS: LA PART ALTA DE TARRAGONA

SOLUCIONARI DELS TREBALLS DE CAMP

ITINERARI II

Quarta edició: setembre de 2023.

Tercera edició: novembre de 2022.

Segona edició: novembre de 2021.

Primera edició: setembre 2009.

Autors i autores: Montserrat Cebrián Sabat, Marc Gili Gasol, Marta Panadès Manresa i Laia Torrealba i Gas.

Fotografies: Camp d'Aprenentatge de la ciutat de Tarragona.

Il·lustracions: Hugo Prades i Camp d'Aprenentatge de la ciutat de Tarragona.

Icones dels símbols realitzades per [Freepik](https://www.freepik.com) de www.flaticon.com

Icona d'avertència de circulació de cotxes: realitzades per [Smashicons](https://www.smashicons.com) de www.flaticon.com

QR generats amb QR Code Generator: <https://es.qr-code-generator.com/>

Disseny i maquetació: Marc Gili Gasol i Laia Torrealba i Gas.

Edita: Camp d'Aprenentatge de la ciutat de Tarragona.

Dipòsit legal: Pendent.

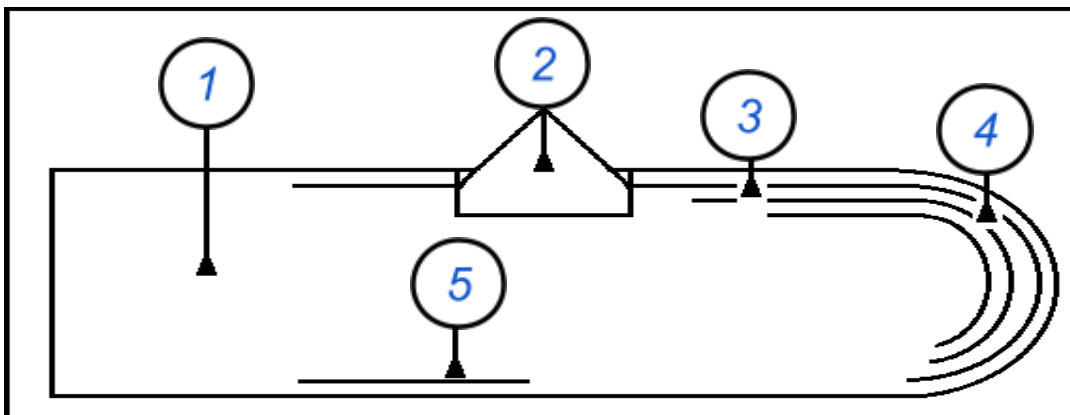
ISBN: Pendent.

Pàgina 6 i 7

La descoberta del *Circ romà* la farem durant tot l'itinerari. Anirem parant a diferents punts d'interès. Els haurem d'anotar dins els cercles de l'esquema que trobareu a continuació.

Tingueu en compte, que no els podreu omplir tots de cop. Ho haureu de fer progressivament, és a dir, a mesura que avanceu en l'itinerari.

Observem i identifiquem al dibuix anterior on estem situats en aquest moment. Escrivim el **número 1** dins el cercle corresponent. Després marquem el mateix punt en el dibuix següent:

A la imatge hauríem d'assenyalar a la zona de l'arena, un punt a sota, a la banda dreta i a prop de l'espina.

Pàgina 8

Relacioneu-los els noms del quadre amb el seu concepte. A continuació, anoteu el número dins el cercle de la fotografia que correspon.

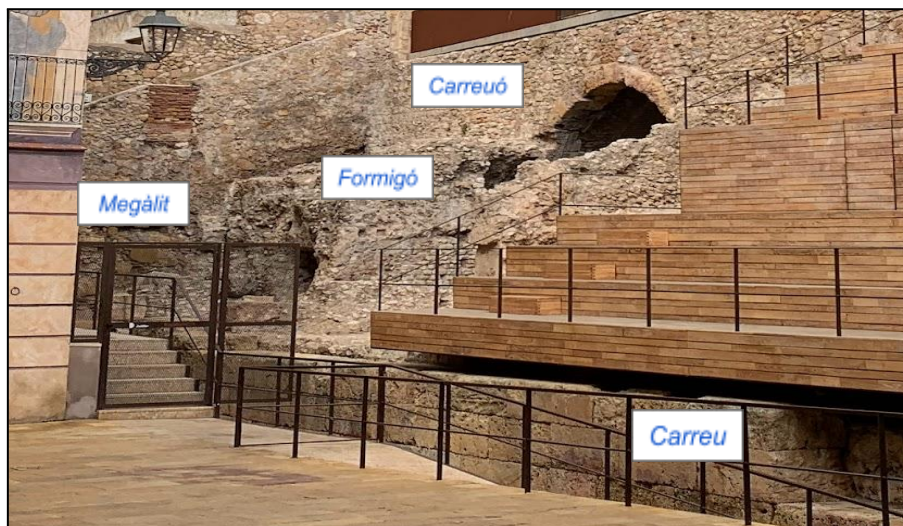
1. Volta - 2. Càvea - 3. Pòdium - 4. Porta

4	Obertura que comunica les grades amb l'arena i l'arena a la volta.
3	Barrera de separació entre les grades i l'arena (l'espai on es feien les carreres).
1	Estructura semicircular per sostenir les grades o per permetre l'accés dels espectadors.
2	Esglaons on s'asseien els espectadors, classificats segons les classes socials, de baix a dalt.

Pàgina 9

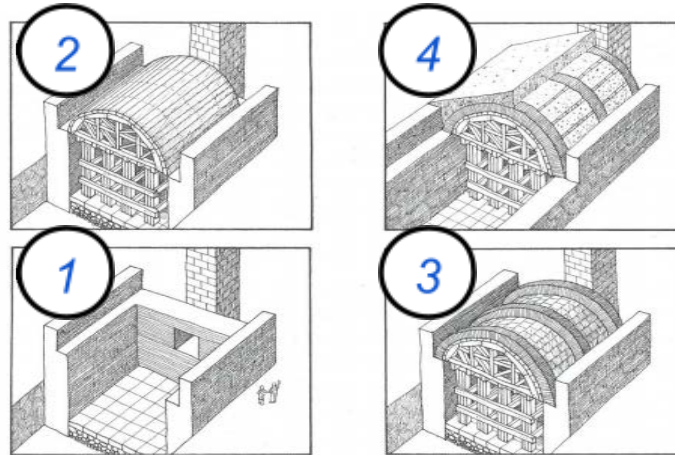
A la mateixa fotografia anterior identifiquem els materials utilitzats i escrivim el nom en la zona que correspongui.

Pàgina 10

A les imatges següents s'hi troben simplificats els moments de **construcció d'una volta**. Ordenem-les amb números, tenint en compte l'ordre en què es duen a terme.

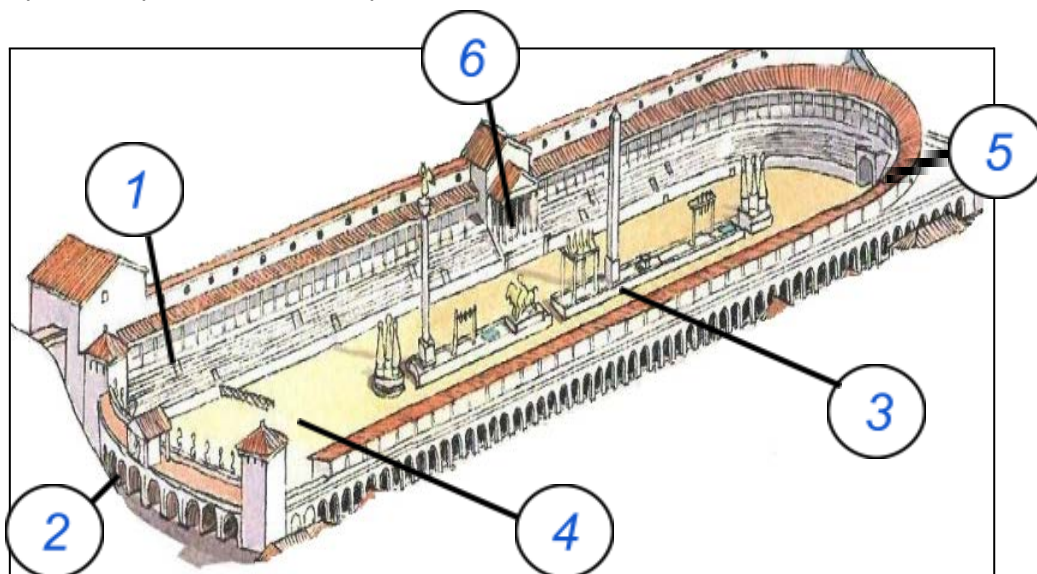
Caminem unes passes fins als edificis de la **plaça dels Sedassos** que estan enganxats a les restes romanes i les observem amb atenció. Les cases amb els números 26, 28, 30 i 32 poden tenir estructures del **Circ romà** a sota? En cas afirmatiu, què ens ho fa pensar?

Sí. Una possible resposta podria ser que totes les cases tenen, més o menys, la mateixa amplada i, per tant, podem imaginar que tenen una mateixa estructura interior i uns mateixos fonaments (les voltes).

Pàgina 11 i 12

Observem la il·lustració de la pàgina següent que ens mostra com seria el **Circ romà** de Tàrraco cap a l'any 100 dC, l'època de màxima esplendor de la ciutat. Llegim les definicions dels següents conceptes i anotem el número que correspon a les parts dels circs o hipòdroms romans dins el cercle.

Núm.	Nom de la part	Definició del concepte
1	Cavea	Grades on s'asseien els espectadors.
2	Carcerae	Portes de les quals sortien els cavalls i els seus conductors o aurigues.
3	Spina	Mur central que servia de separació de la pista, on hi havia els comptadors (ous i dofins de bronze), basses d'aigua i elements decoratius.
4	Arena	Pista d'arena per on corrien els carruatges.
5	Porta Triumphalis	Porta de sortida.
6	Pulvinar	Llotja de la presidència.

Seguirem caminant per **Carrer del Trinquet Vell**. Mentre passegem, observem les cases del costat esquerre. En el seu interior es conserven voltes en bon estat. Tenint en compte que les finestres no compten i s'han de veure carreus, quantes voltes creieu que hi poden quedar?

Unes 7.

Pàgina 13

Quantes grades hi podem observar?

Se'n veuen 3 i se n'intueixen 3 més.

Dibuixem un tram de les escales d'accés, entre els seients. En fer-ho, observem i reproduïm com s'han construït, el número de peces, etc.

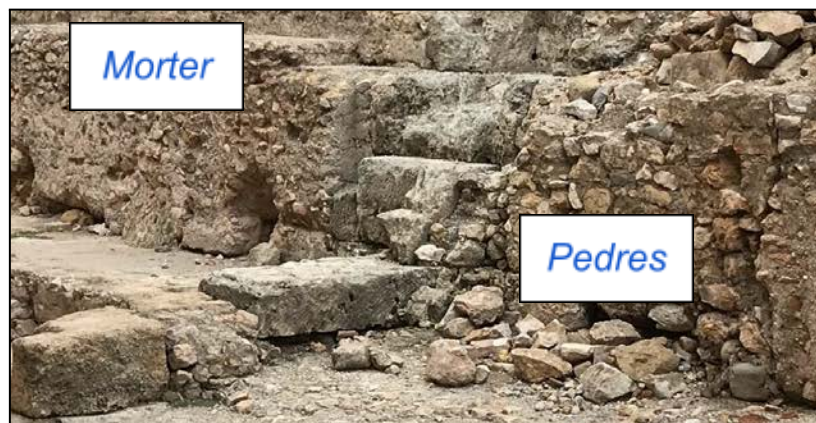
Cada equip farà el seu propi dibuix.

Pàgina 14

Observem la fotografia anterior, de les gardes, i senyalem els materials del ciment romà que identifiquem.

Els materials a reconèixer del ciment o formigó són: pedres i el morter.

Assenyaleu quines de les següents parts del *Circ romà* eren de **pedra**, sigui amb **megàlits**, **carreus** o **carreuons**, i quines eren de **formigó** o **morter de calç**. Si considerem que és **pedra**, indiquem-ho en el cercle blanc amb una **P**, i si creiem que és **formigó** o **morter de calç**, posem-hi una **F**. Si penseu que s'observen els dos tipus de materials podeu posar al cercle una **P** i una **F**.

PÒDIUM

P

VOLTA

F

CAVEA

F

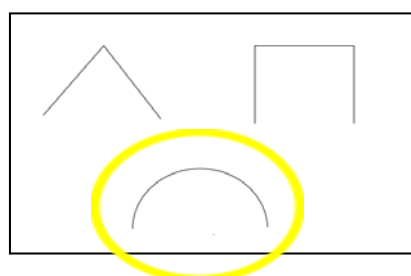
ESCALES

P

Pàgina 15

Observeu amb atenció la **capçalera** i encercleu quina de les tres formes indicades creieu que tenia:

Pàgina 16

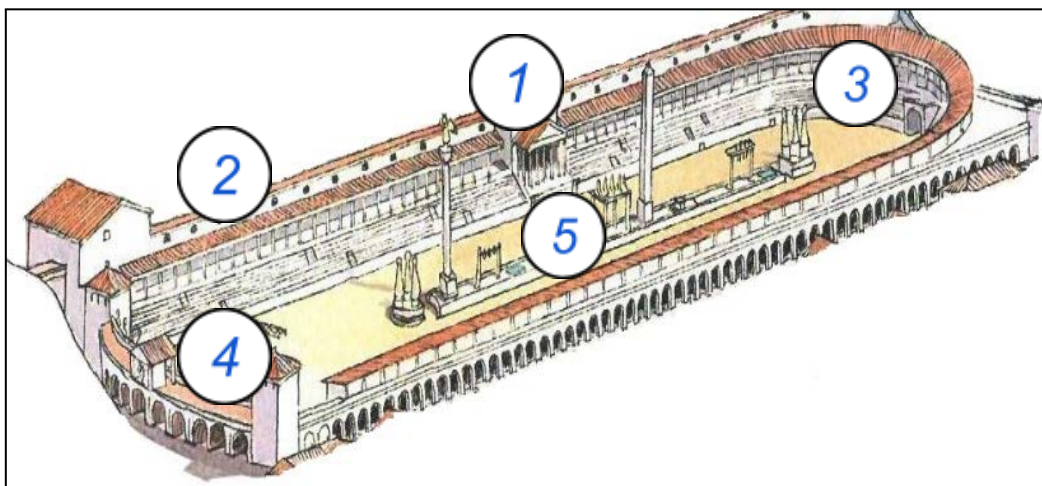
Tot observant les restes de l'**arena** del **Circ romà** imaginem-nos que som espectadors romans i romanescs i que estem presenciant des d'aquí, una espectacular cursa d'**aurigues** sobre les seves **quadrigues o bigues**. Quines d'aquestes paraules ens resulten més idònies per a descriure l'experiència que estem vivint? Encerclen-les.

Són percepcions individuals però podrien ser: Perillositat, accident, avançament, espectacularitat, bona visibilitat,...

Marquem a la imatge els fragments del **Circ romà** que pensem que encara queden dempeus i per fer-nos una idea de com seria el circ, col·locarem cada personatge en el seu lloc corresponent.

Fragment de la càmara, volta i porta triumphalis.

Núm.	Personatge/es	Definició
1	Editor	Era qui pagava els jocs i, per tant, es posaria en un lloc important.
2	Músics	La seva música donava ritme als jocs i havia de ser escoltada per tothom.
3	Públic	Gaudien els jocs i sempre buscaven els millors llocs per veure "naufregies"
4	Auriga i cavalls	Eren els protagonistes dels jocs a l'arena i tothom els observava.
5	Esclaus.	Situats en un lloc molt important per marcar les voltes i llançar aigua als carros.

Pàgina 17

Cal que anem comptant les passes que anirem fent, tot i que caldrà que ens anem aturant per completar la resta d'activitats. No ens descomptem!

Activitat de solució múltiple: hi ha tantes respostes com alumnes. Han de percebre que era molt llarg.

Pàgina 18

Tot i que no s'hi ha d'accedir, apropem-nos als vidres i observem les espectaculars restes romanes de dins: arc i grades. Quantes grades de l'**antic Circ romà** podem veure a les parets? Compteu-les i anoteu-ne la quantitat a la següent taula:

Secció	Nombre de grades
Primera	3
Segona	7

Allunyem-nos, una mica, de l'edifici i novament mirem la perspectiva de la imatge de la pàgina anterior. Fixem-nos-hi bé! Quines similituds hi ha, respecte les mides, en els edificis que teniu davant? Per què creieu que passa això? Raoneu la vostra resposta.

Una possible resposta podria ser: "que l'amplada dels edificis és bastant igual" i "Això passa perquè cada casa sembla que ocupi l'amplada d'una volta del circ romà que hi havia o s'hi sustentaven les grades".

A mesura que anem avançant, trobarem restes són del **pòdium**, de les **voltes** i de la **cavea** del **Circ romà!** Assenyalem els **números de les finques** en les quals hi trobem restes, tot escrivint una "x" a l'interior del quadre corresponent.

49	47	45	43	41	39	37	35	33	31	29	27	25	23	21	19	17	15	13	11	9	5
		X	X	X		X			X			X						X	X		X

Pàgina 19

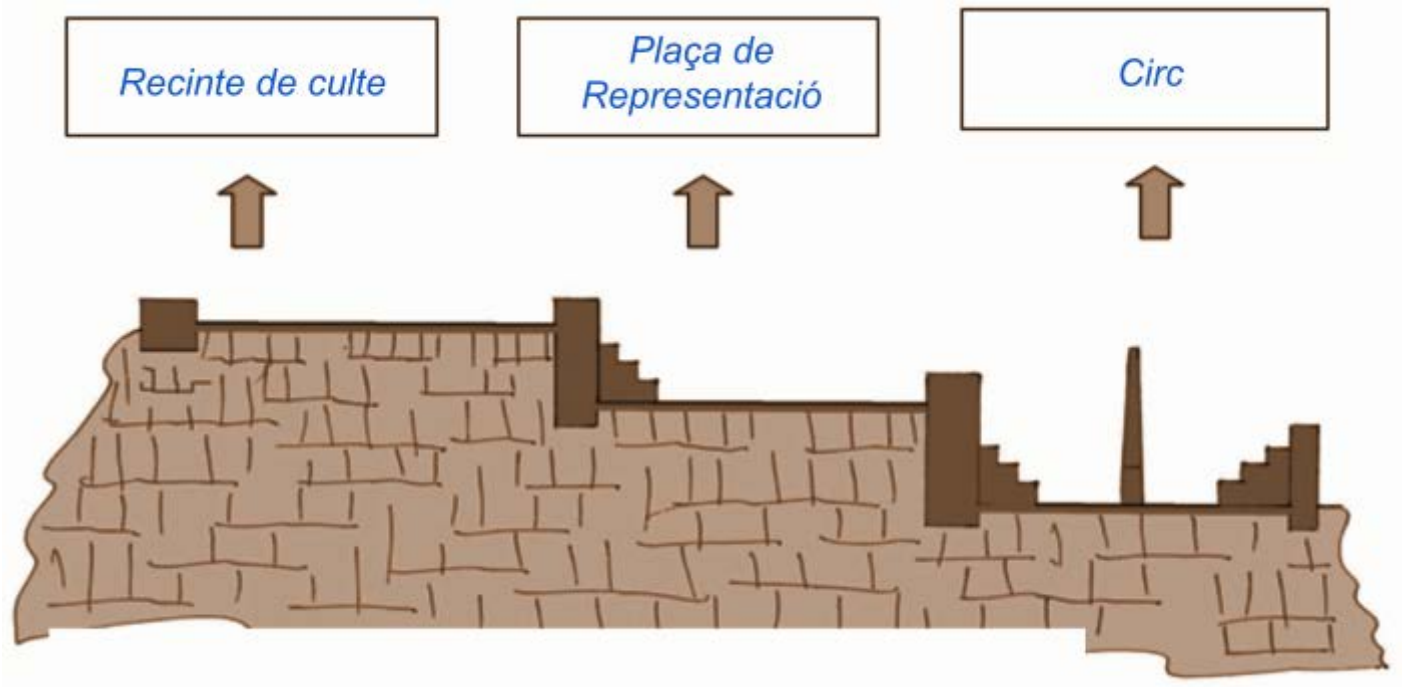
Dirigim-nos al **Carrer de Sant Fructuós**, entre les joies de plata i d'or de la joieria que fa cantonada. A la **façana** també s'hi troba "una joia romana", un testimoni més de l'existència **Tàrraco**. La veiem? Què creiem que pot ser? Omplim la taula següent i argumenteu el per què de la vostra elecció a la columna d'Hipòtesis.

Sí o No	Restes arqueològiques	Hipòtesis
Sí	Un fragment del pòdium del Circ romà.	<i>Una possible resposta podria ser que, a prop de l'arena, es va aixecar un mur per protegir els espectadors, igual com hem vist a la plaça dels Sedassos o al carrer del Trinquet Vell.</i>

Pàgina 20

Penseu en el recorregut fet i escriviu a cada requadre en blanc quin creieu que és el nom de la zona indicada: **Circ**, **Recinte de Culte (Temple d'August)** i **Plaça de Representació**. Si fes falta revisem les nostres anotacions al quadern.

QÜESTIONS FINALS

Per acabar, ens proposem reflexionar sobre l'activitat mitjançant les següents qüestions:

En aquesta activitat hi ha múltiples respostes, algunes d'elles es troben citades a cada qüestió.

1. Què hem fet? *Hem fet un joc en grups per la Part Alta de Tarragona on hem buscat restes romanes.*

2. Què hem après avui amb aquesta activitat?

- *Qui a la Part Alta de Tarragona hi conviuen restes històriques i els ciutadans que hi treballen i/o viuen.*
- *Que en aquesta zona de la ciutat, s'hi ubicaven edificis de grans dimensions en l'Època Romana.*
- *Que podem descobrir part de la història de la ciutat cercant els tresors que s'amaguen en els carrers, façanes i edificis, és a dir, dins el teixit urbà de la Part Alta.*

3. Ens han sorgit noves qüestions? Anotem quines:

- *La gent que viu a aquesta zona té les restes al mig de les habitacions?*
- *Per què es deixen passar cotxes per aquesta zona? Si no ho fessin s'embrutarien menys els edificis i, per tant, les restes.*
- *Si algú que viu dins d'un d'aquests edificis troba una joia romana, se la pot quedar?*

4. Si haguéssim de seguir escrivint les següents frases, com continuarien?

- *A la Part Alta de Tarragona hi podeu trobar d'Època Romana: **columnes, escultures, escrits (epigrafia), les restes de la muralla i el circ romà de Tàrraco...** junt amb botigues i blocs de pisos on hi viu la gent avui dia.*
- *Cuidar, conservar i divulgar el patrimoni romà de Tarragona és important perquè **tots i totes poguem conèixer el que hi havia en el passat a la ciutat. A més de poder gaudir de veure en directe restes de la colònia que han perdurat més de 2000 anys de la història de la humanitat. També ajudar-nos a comprendre i a conèixer perquè la nostra cultura, avui dia, és com és, ja que som hereus i hereves de la romanització.***

Recorregut de l'itinerari II traçat sobre el plànol.

